

Kohti pitkäjänteistä hallintoa

Tulevaisuus- tietoisuudesta toimintaan

Pitkäjänteisen
hallinnon hubi

DEMOS
HELSINKI

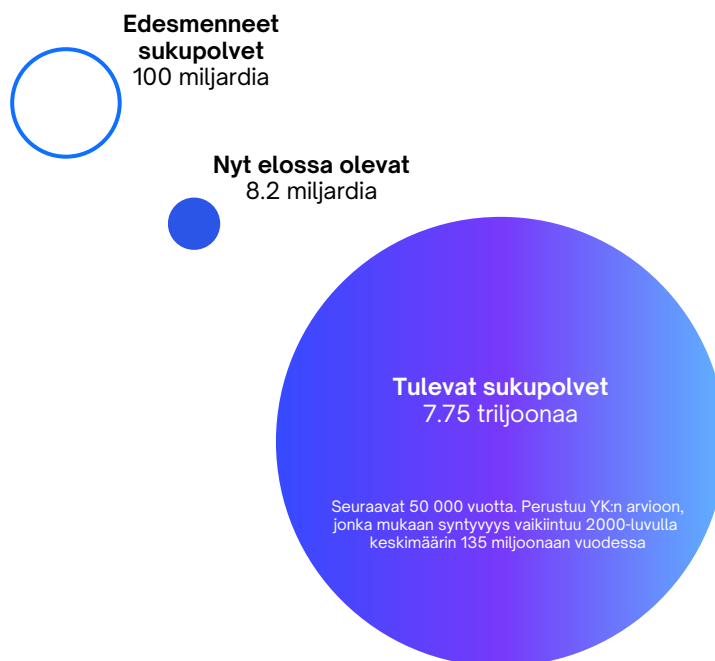
Kohti pitkäjänteistä hallintoa - Tulevaisuustietoisuudesta toimintaan

Poliittista päätöksentekoa on kuvattu luonteeltaan lyhytjänteiseksi, eikä tulevilla sukupolvilla ole edustusta poliittisessa järjestelmässämme. Tämä näkyy myös kohtaamissamme pitkän aikavälin ongelmissa, kuten ilmastokriisissä ja luontokadossa. Nämä ongelmat heijastuvat edelleen geopolittisinä kriiseinä, muuttoliikkeinä, teknologisena kilpailuna, terveysuhkina ja globaalin eriarvoisuuden kasvuna. Näihin välittömiin haasteisiin ja epävarmuuksiin vastaaminen syö puolestaan tilaa ennakoivalta politiikalta koskien niin hiilineutraalisuutta, vihreää ja digitaalista siirtymää, hyvinvointivaltion edellytyksiä tai turvallisuutta.

Pitkäjänteinen päätöksenteko korostuu monilla ajankohtaisilla politiikan sektoreilla Suomessa. Nämä alueet ovat yhteydessä keskenään ja vaativat yhtenäisiä politiikkatoimia:

- Panostukset TKI-politiikkaan ja sen strategiset valinnat
- Väestöskenaariot ja maahanmuutto
- Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus
- Tulevaisuuden työelämä sekä koulutus- ja osaamistarpeet
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset ja hyvinvointitalous
- Hiilineutraalisuustavoite ilmastopolitiikassa

Emme kuitenkaan suunnista kohti pitkän aikavälin tavoitteita tyhjiössä: voimme sekä varautua että vaikuttaa mahdollisiin tulevaisuuksiin. Keskellä epävarmuutta tulevaisuusajattelumme valtaavat helposti uhkaskenaariot, jos emme aktiivisesti luo yhteistä kieltä ja eri yhteiskunnan toimijoita yhdistäviä mielikuvia toivottavasta tulevaisuudesta. Keskeistä pitkäjänteisen hallinnon kannalta onkin tunnistaa toimijuutemme ja tulevaisuusvaltamme suhteessa tuleviin sukupolviin. Suomella on vahva pohja, jolle rakentaa ylisukupolvista ja pitkäjänteistä hallintoa – kansainvälistä tunnustusta saanut ennakointiekosysteemi, pitkät perinteet varautumisessa ja luottamusta yhteiskunnallisiin instituutioihin. Tämän julkaisun tarkoituksena on **kartoittaa ja luoda konsensusta tavoista edistää pitkän aikavälin hallintoa Suomessa**, YK:n tulevaisuussopimuksen mukaisesti.



Kuva 1: Tulevien sukupolvien mahdollinen määrä. Mukautettu The Good Ancestor -kirjasta, Roman Krznaric (2020). Graafinen suunnittelu: Nigel Hawtin. Lisensoitu CC BY-NC-ND -lisenssillä.

Tulevaisuushuippukokouksen sitoumukset

Syyskuussa 2024 järjestettiin YK:n tulevaisuushuippukokous, jossa maailman valtiot sitoutuivat kestävämpään tulevaisuuteen, huomioiden tulevien sukupolvien oikeudet. Kokouksessa hyväksyttiin tulevaisuussopimuksen ohella tulevien sukupolvien julistus, joka määrittelee yhteensä 32 periaatetta, sitoumusta ja toimea, joilla vahvistetaan tulevien sukupolvien huomiointia ja asemaa päätöksenteossa, kuten:

24. *Tieteen, tietojen, tilastojen ja **strategisen ennakkoinnin hyödyntäminen pitkän aikavälin ajattelun ja suunnittelun varmistamiseksi** sekä kestävien käytäntöjen ja institutionaalisten uudistusten kehittämiseksi ja toteuttamiseksi, jotta voidaan varmistaa tietoon perustuva päätöksenteko ja **tehdä hallinnosta ennakoivampaa, sopeutumiskykyisempää ja paremmin tuleviin mahdollisuuksiin, riskeihin ja haasteisiin vastaavaa.***

26. *Vahvistetaan kansallisia ja maailmanlaajuisia tilinpitojärjestelmiä muun muassa edistämällä **tulevaisuuteen suuntautuvien, näyttöön perustuvien vaikutusarviointien käyttöä**, kehittämällä vahvempia **ennakoivia riskianalyyskejä** ja kannustamalla käyttämään kestäväen kehityksen **mittareita**, jotka täydentävät bruttokansantuotetta ja menevät sitä pidemmälle.*

28. *Koordinoidaan koko hallituksen tasolla, myös kansallisella ja paikallisella tasolla, sellaisten politiikkatoimien arviointia, kehittämistä, täytäntöönpanoa, joilla turvataan **tulevien sukupolvien tarpeet ja edut.***

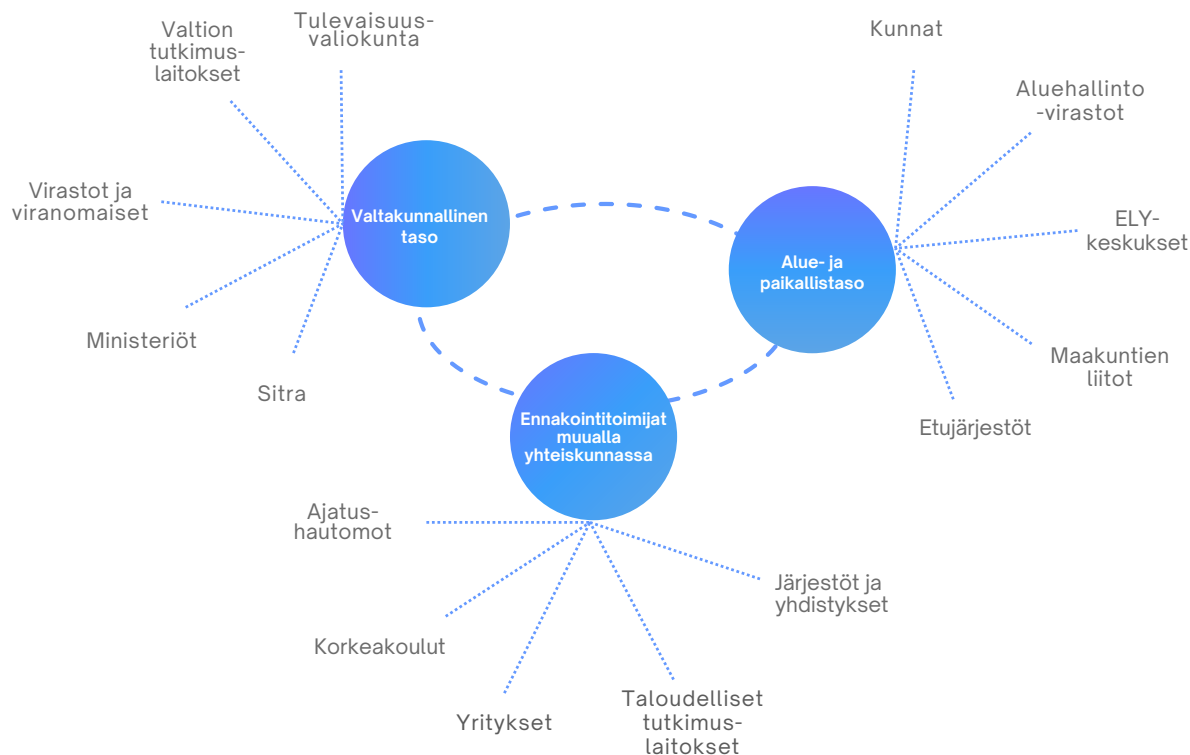
Suomen valtio on niin ikään hyväksynyt ja sitoutunut näihin toimenpiteisiin. Sitoumukset edustavat merkittävää ensimmäistä askelta, mutta ne on myös vietävä käytäntöön. Onkin siis syytä tarkastella toimintamme ja kykyjemme riittävyttä suhteessa näihin tavoitteisiin.

Pitkäjänteinen hallinto — ei vain ennakointia

Ennakointi on systemaattinen tapa ajatella ja tutkia tulevaisuuksia, jonka tavoitteena on ymmärtää tulevaisuuksia ja vaikuttaa tulevaan tehokkaammin. Ennakointi on tärkeä lähtökohta pitkäjänteiselle hallinnolle, joka mahdollistaa irrottautumisen lyhyen aikavälin näkökulmasta. Näin voimme analysoida ja ymmärtää muutoksen systeemistä luonnetta sekä tarkastella syntyneitä ymmärrystä mahdollisista tulevaisuuksista nykyisyyden näkökulmasta: **mikä on toimijuutemme, kykymme ja keinomme vaikuttaa.**

Suomessa on vuosikymmenien perinteet ennakoivasta hallinnosta. Erityisesti suomalaisen ennakointijärjestelmän hajautettu ja yhteistyöhön perustuva luonne on saanut tunnustusta maailmanlaajuisesti. Suomen nykyinen institutionaalinen kehys tulevaisuuden huomioivalle hallinnolle on muodostunut 1990-luvun alusta lähtien: eduskunnan tulevaisuusvaliokunta, tulevaisuusselonteko, ministeriöiden ennakointityöryhmä, ennakointiluotsi, kansallinen ennakointiverkosto, tulevaisuuden tutkimuskeskus Turun yliopistossa sekä nykyään myös EU:n laajuinen ennakointiverkosto.

Näistä instituutioista ja osaamisesta huolimatta ennakkoinnin vaikutus päätöksentekoon on edelleen rajallista (OECD 2022). Tämä epäsuhta vakiintuneiden ennakointirakenteiden ja päätöksenteon välillä näkyy erityisesti politiikka-alueilla, jotka sijaitsevat hajautetusti eri ministeriöiden ja virastojen välillä, vaikeuttaen koko hallinnon kattavan lähestymistavan muodostamista pitkän aikavälin hallintoon. Lisäksi ennakointi on usein keskittynyt lyhyen aikavälin intresseihin enimmäkseen vuosikymmenen aikajänteellä, eikä niinkään ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuteen.



Kuva 2: Suomen kansallinen ennakointiekosysteemi. Mukautettu Pouru et al. (2020).

Huomion arvoista onkin, että pitkäjänteinen hallinto on laajempi käsite kuin ennakointi, johon keskustelu Suomessa on keskittynyt. Se ei sisällä ainoastaan tiedontuotantoa, vaan kattaa esimerkiksi poliittiseen kulttuuriin vaikuttamisen, erilaisia kannusteita ja prosesseja tulevaisuuden huomiointiin, institutionaalisia ratkaisuja tulevaisuusvallan laajentamiseen pitkän aikavälin kysymyksissä, tai uusia kansainvälisiä instituutioita. Esimerkiksi puolueiden tulevaisuustyö, äänestysiän laskeminen, tulevien sukupolvien valtuutetut, tulevaisuuden vaikutusten arviointi, puntaroiva kansalaisosallistuminen, monivuotiset budjettikehykset sekä hyvinvointimittarit ovat ratkaisuja, jotka voivat osaltaan edistää päätöksenteon pitkäjänteisyyttä (kts Boston 2017; 2021).

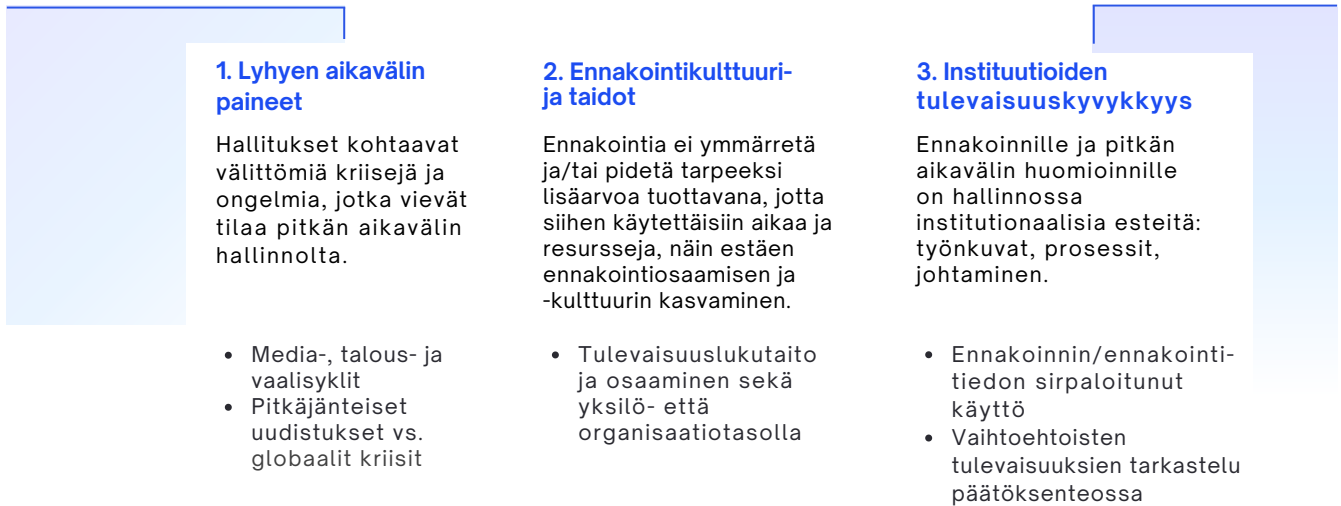
Keskeiset haasteet tulevaisuustiedon viemisessä toimintaan

Yksi tapa jäsentää haasteita ennakoivan hallinnon vaikuttavuudelle on niin sanottu vaikuttavuuskilu (OECD 2022; Pouru et al. 2020), joka viittaa yksilöllisiin, kollektiivisiin ja institutionaalsiin rajoituksiin, jotka vaikeuttavat tulevaisuutta koskevan tiedon hyödyntämistä päätöksenteossa. Lisäksi aikaisemmassa FORGE-selvityshankkeessa (Airos et al. 2022) tunnistettiin useita haasteita, jotka liittyvät velvollisuuksien tunnistamiseen tuleville sukupolville ja siihen, miten heidät voitaisiin paremmin huomioida lainvalmistelussa Suomessa. **Tulevaisuuden aktiivinen ajattelu ja huomiointi on usein yksilöille haastavaa – tarvitsemme vaikuttavuuskilun ylittämiseksi yhteisiä rakenteita, kulttuuria ja taitoja.**

Nämä havainnot saivat myös tukea järjestämässämme työpajassa, jossa ministeriöiden, virastojen, tutkimuslaitosten ja järjestöjen edustajat puntaroivat keskeisimpiä haasteita ennakoivalle ja pitkäjänteiselle hallinnolle Suomessa.

Vaikuttavuus kuilu

Kolme haastetta ennakoinnin
kytköksessä päätöksentekoon



Kuva 3: Kuvaus vaikuttavuuskuilusta ennakointitiedon ja päätöksenteon välillä.

Vaikka Suomessa on asetettu ansiokkaasti pitkjänteisiä tavoitteita, vaarana on niiden jääminen lyhyen aikavälin paineiden ja kriisien alle. Keskeinen haaste on erityisesti kvartaaleihin perustuva talousajattelu, joka heijastuu lyhytjänteisissä politiikan sykleissä ja indikaattoreissa. Lisäksi esiin nostettiin kasvanut poliittinen vastakkainasettelu, epäluottamus ja intressiristiriidat, jotka vaikeuttavat tulevaisuustiedon hyödyntämistä. Osa puolueiden aikaisemmin tekemästä suunnittelu- ja tulevaisuustyöstä on myös koettu jääneen hallinnon kuormaksi, kärjistäen budjettipaineita.

***“Politiikan sykleistä kumpuava lyhytjänteisyys” “Epäluottamus: Kaikessa nähdään agendaa”
“Lyhytjänteiset mittarit ja valtavirtainen teknis-taloudellinen ajattelumalli”***

Ennakointikulttuurin ja taitojen osalta korostettiin niiden pistemäisyyttä sekä selkeiden tavoitteiden ja ymmärryksen puutetta ennakoinnista johtotasolla. Lisäksi nähtiin, ettei ennakointi kytkeydy riittävästi päätöksentekoon eikä sen tuloksien toimeenpanoon olla sitouduttu. Instituutioiden haasteiden osalta esiin nostettiin hallinnon siiloutuminen ja sirpaloituneisuus, etäisyys kansallisen ja alueellisen tason ennakoinnin välillä sekä ylimpien päätöksentekijöiden vaihteleva sitoutuminen ennakointiin.

“Ennakoinnin ymmärryksen puute johtotasolla” “Sirpaleituneisuus, heikko kytkös päätöksentekoon”

“Ennakointiosaamista on pisteittäin ja myös kiinnostusta asiaan, mutta hallinnon kyky tehdä yhteistyötä sisäisesti ja ulospäin on isossa kuvassa heikko”

Lisähaasteena pitkän aikavälin hallinnolle nähtiin kansalaiskeskustelun riittämättömyys. Kansalaisosallistumisen ja -keskustelun tärkeys korostuu erityisesti sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden kysymyksissä, kuten eläkejärjestelmän ja ilmastonmuutoksen kohdalla. Tällaisissa ylisukupolisissa kysymyksissä kansalaiset saattavat pystyä paremmin edustamaan tulevien sukupolvien moninaisia intressejä, kuin yksittäinen asiamies. Esimerkiksi puntaroivia kansalaiskeskusteluja kokeillaan Suomessa etenevissä määrin, mutta niiden yhteys ylisukupolisesti vaikuttaviin päätöksiin nähtiin edelleen heikkona.

Tämä näkyy myös niin sanotun tulevaisuusvallan epätasaisena jakautumisena yhteiskunnassa: tietyt henkilöt ja professiot, kuten taloustieteilijät hallitsevat diskurssia tulevaisuudesta. **Tulevaisuusvalta on valtaa vaikuttaa jaettuihin tulevaisuusnäkemysiin: siihen, minkälaista yhteiskuntaa pidämme toivottavana sekä mitkä mahdollisuudet ja uhat ovat keskeisimpiä.**

“Hallinnossa ennakoinnin suuri lupaus on, että luomme haluamaamme tulevaisuutta: meillä on hyviä rakenteita, mutta toiminta keskittyy pienelle piirille”

“Kansalaiskeskustelun ja -osallistumisen riittämättömyys”

Yleisesti ottaen, parempi ennakointikyky ja tiedontuotanto ei itsessään vielä takaa ylisukupolvisiin ongelmiin puuttumista. Tässä kohdin keskeistä on myös kuinka laajasti tulevat sukupolvet määritellään ja huomioidaan, kattaen lasten ja nuorten ohella myös syntymättömät ihmiset. Tarvitsemme siis laajempaa demokratian uudelleenkehystä ja kulttuurista muutosta, jotta näemme vastuumme tuleville sukupolville vuosikymmenten päähän.

“Ylivaalikautinen viitekehys - miten kestävän hyvinvoinnin tulisi näkyä tavoitteina ja prosesseina kansallisessa päätöksenteossa”

Ylisukupolvisen hallinnon seuraavat askeleet ja toiminnan tavat

Edellä tunnistettujen haasteiden pohjalta olemme tunnistaneeet kolme polkua eteenpäin. Ne edistävät hallinnon kykyä suunnitella ja katsoa toimiamme tulevaisuuden näkökulmasta.

Keskeistä jokaiselle polulle on, että pitkäjänteinen hallinto ei ole itseisarvoista; se on ennakkoehto valoisamman yhteiskunnan luomiselle sekä Suomen vaikuttavalle roolille globaaleissa tulevaisuuksissa, osana multilateralistista järjestelmää. Tämä ei ole kattava lista, mutta ilmentää työpajassa ja haastatteluissa ilmenneitä tapoja edistää pitkäjänteistä päätöksentekoa Suomessa.



Kuva 4: Suomen rooli pitkäjänteisen hallinnon edistämässä.

1. Ennakoinnin arvon ja tarkoituksen ymmärtäminen osana päätöksentekoa

Yhteiskuntamme nykytilannetta leimaa nopea muutos, epävakaus ja arvaamattomuus. On inhimillistä, että epävarmuus tulevasta saa meidät turvautumaan varovaisuuteen. Yhteiskunnan tasolla voimme kuitenkin rakentaa yhdessä keinoja ja edellytyksiä sille, että säilytämme proaktiivisuuden ja kauas katsovan toimintakyvyn. Päätöksenteon tueksi onkin tuotava keinoja havainnoida muutoksia, niiden keskinäisriippuvuuksia sekä **laajentaa ymmärrystä vaihtoehtoisista tulevaisuuksista**, jotta ymmärrämme, miten voimme parhaiten vaikuttaa nykyisydessä.



Kuva 5: Jäsennys eri tavoista hyödyntää ennakointia päätöksenteossa.

Ennakoinnin kysyntää edistää Suomen vahva ennakointipohja ja laajasti positiiviset asenteet ennakointiin. Samalla ennakoinnin käytännön **hyötyä ja arvoa eri päätöksenteon konteksteissa** ei kuitenkaan ymmärretä ja tunnisteta riittävästi.

- Ennakoinnin merkitys pitäisi kytkeä tavoitteiden asettamiseen, seurantaan ja hyvän hallinnon periaatteiden toteuttamiseen. Yhä useammalla tulisi olla mahdollisuus hyödyntää ennakointia – se pitäisi nähdä kannattavana ja käytännöllisenä oman työn kannalta.
- Laadukkaan ennakointitiedon tuottamisen ohella on tehtävä selväksi eri ennakointitiedon, -työkalujen ja prosessien tarkoitus ja parhaat hyödyntämisen paikat: esimerkiksi suhteessa lainsäädäntöön, strategiavalmisteluun tai tulosohjauksen eri vaiheissa.

Ennakointitoiminnassa tulisi huomioida paremmin ennakoinnin tuotosten ja viestien hyödynnettävyys. Ennakointikulttuurin ja -taitojen kehittymisen kannalta keskeistä on myös se, näkevätkö hallinnon eri toimijat itsensä ainoastaan **ennakointitiedon hyödyntäjinä vai ennakoinnin aktiivisina osallistujina.**

- Ennakointiprosesseihin on kytkettävä vahvemmin päätöksentekijät, joiden toivotaan hyödyntävän tietoa, eikä tehdä sitä erillään heistä. Yhteisessä dialogissa voidaan rakentaa ymmärrystä vipukohdista, joissa tulevaisuustietoisuus parhaiten tukee päätöksentekoa.
- Ennakoinnin oikea-aikaisuus ja tarkoituksenmukaisuus suhteessa niin strategisen tason suunnitteluun kun päivittäiseen päätöksentekoon on varmistettava. Tätä edistää myös vahvempi yhteistyö ylimpien päätöksentekijöiden kanssa.

Arvokkaasta ennakointityöstä huolimatta ennakoinnin eri hankkeet ja toimijat eivät **vuorovaikuta keskenään tarpeeksi:** tarvitaan tietoista siilojen purkamista. Eri ennakointiprosesseissa luodaan ainutlaatuisia tulevaisuusymmärrystä, jotka voisivat rikastaa toisiaan ja auttaa hahmottamaan kytköksiä kokonaisuuksien välillä. Yksi esimerkki tästä on valtio- ja aluetason ennakointi, joita tehdään edelleen pitkälti erillään. Meidän tulisikin edistää:

- Yksittäisten ennakointiprosessien ympärillä tapahtuvaa viestintää, yhteistyötä ja kytkösten tunnistamista, jotta ennakointitieto tulisi jaetuksi ja tulkituiksi uusien kontekstien kautta.
- Yhteisiä ennakointimalleja ja standardeja, jotka selkiyttäisivät ennakoinnin tekemisen ja järjestämisen tapoja rakenteellisesti.



Kansainvälisesti Suomella on hyvät edellytykset:

- Vaikuttaa aktiivisena toimijana diskurssiin globaaleista tulevaisuuksista. Tämä edellyttää jaettavaa, ennakointiin perustuvaa näkemystä niin Suomen turvallisuustilanteesta, ilmastotoimista kuin teknologisesta kehityksestä, jotta voimme toimia ja viestiä yhteiseltä pohjalta vaikuttavasti.
- Ottaa aktiivisempi rooli esimerkiksi Euroopan unionin yhteisessä ennakointitoiminnan kehittämisessä, varsinkin valtioneuvoston kanslian kautta.
- Profiloitua entisestään ennakoivan ja aktiivisesti tulevaisuutta tekevän hallinnon suunnannäyttäjänä, esimerkiksi panostamalla kansainväliseen yhteistyöhön ennakointiin liittyen, esimerkiksi YK:ssa.

2. Tulevaisuusvallan laajentaminen

Keskeinen tapa edistää pitkäjänteistä hallintoa on **laajentaa ja demokratisoida tulevaisuudesta käytävää keskustelua** sekä haastaa vaihtoehdottomuuden narratiivia. Käsityksemme tulevaisuudesta muodostuvat sen kautta, keitä kuulemme, kenen kanssa käymme keskusteluja ja keitä sisällytämme toimien suunnitteluun. Tässä suhteessa **dialogisuus ja yhteistyö** ovat tärkeitä yhteiskunnallisen luottamuksen pilareita: niiden avulla näemme vastakkainasettelun taakse ja teemme näkyväksi mistä tiedosta, arvoista, huolista ja unelmista eri käsityksemme tulevaisuudesta koostuvat. Varmistamalla tulevaisuuskeskustelun moniäänisyyden voimme nähdä lyhyen aikavälin ristiriitoja kauemmaksi.

Tulevaisuusvallan laajentaminen tarvitsee **tuekseen rakenteita sekä kykyä hyödyntää syntynyttä dialogia:**

- On luotava uusia foorumeja tulevaisuuskeskustelulle ja tuettava kansalaisyhteiskunnan osallistumista, jotta esimerkiksi nuoria, eri ammattiryhmien edustajia, vähemmistöjä ja ei-kansalaisia kuultaisiin aiempaa vahvemmin ympäri Suomen. Tästä esimerkkejä ovat Kansalaisareenan ja Diakonissalaitoksen työ eri toimijoiden välisen tulevaisuusdialogin edistämiseksi, Sitran tulevaisuusvalta-ohjelma sekä Kansalliset dialogit.

Tulevaisuuslukutaito tarkoittaa yksilöiden kykyä tarkastella vaihtoehtoisia tulevaisuuksia ja tämän perusteella tunnistaa nykyiset vaikutusmahdollisuuteensa. Katseen loitontaminen nykyhetkestä auttaa sen tarkastelussa, mikä on tärkeintä päätöksenteossa eri aikaväleillä. Tätä voidaan tukea esimerkiksi:

- Tekemällä tulevaisuuslukutaidosta kansalaistaito. Meillä on pitkät perinteet varautumisen saralla, mikä on korostunut niin Venäjän hyökkäyssodan Ukrainassa kuin koronapandemian kohdalla. Tulevaisuusajattelu on kuitenkin paljon muutakin kuin varautumista.
- Tukemalla kulttuurillista muutosta, viestintää ja tilaa tulevaisuuskeskustelulle. Esimerkiksi kansallisen tulevaisuuspäivän merkitystä tulisi vahvistaa mm. kouluissa. Tärkeä osa tätä on myös tulevaisuutta koskevan kielen saavutettavuus ja ymmärrettävyys.
- Ennakointilukutaidon- ja kuvittelukyvyyn edistäminen laajemman osallistumisen myötä, huomioiden monimuotoiset tulevaisuudet. Empatia- ja muu tunnetyöskentely on myös tärkeää "toisten", kuten tulevien sukupolvien huomioimiseksi.

Monet ennakointi- ja tulevaisuustoimijat ovat jo valmiiksi lähellä yhteiskunnallista päätöksentekoa ja tulevaisuusvallan keskittymiä. **Tulevaisuusvallan parempi tiedostaminen** tukee sen vastuullista käyttöä. Voimme edistää tätä muun muassa seuraavin keinoin:

- Kansallisen ennakointiverkoston vahvistaminen ja aktiivisempi toiminta vertaisoppimisen tilana, mitä Sitra on nyt lähtenyt edistämään. Kaikille avoimet Foresight Friday ja Finnsight - tapahtumat osaltaan edistävät tätä.
- Tulevaisuusselonteon hyödyntäminen systemaattisemmin tulevaisuus-aiheisen kansalaiskeskustelun ylläpitämiseksi yhteiskunnassa sen julkaisun jälkeen. Tämä tukisi myös puolueiden tulevaisuus- ja visiointityötä. Positiivinen esimerkki ovat tulevaisuusselonteon laadinnan yhteydessä käytävät tulevaisuusdialogit, joita edellisen selonteon yhteydessä järjestettiin 50.
- Kansalaisraatien integroiminen vahvemmin tulevaisuutta koskevaan päätöksentekoon. Tässä suhteessa tärkeää on saada myös poliittiset vallankäyttäjät huomioimaan oma tulevaisuusvaltansa ja miten he sitä käyttävät.



Globaalisti Suomen tulisi:

- Tunnistaa ja vaikuttaa tulevaisuusvallan keskittymiin, esimerkiksi EU:ssa. Toisaalta YK:n tulevaisuussopimuksen pohjalle rakentaminen on suotavaa Eurooppa-keskeisen näkökulman avartamiseksi.
- Kytkeä kansalaisyhteiskunta diskurssiin globaaleista tulevaisuuksista, josta esimerkki ovat Fingon järjestämät tulevaisuusstudiot Tampereella ja Turussa, jotka tuovat ihmisiä yhteen keskustelemaan dialogisesti globaalien kehityksen toivottavista tulevaisuuksista.

3. Tulevien sukupolvien oikeudet

Tulevien sukupolvien oikeudet huomioivassa hallinnossa ja instituutioissa Suomella on mahdollisesti eniten kehitettävää. Vaikka tulevaisuus on epävarma, emmekä tiedä tulevien sukupolvien intressejä tarkalleen, ilmastonmuutoksen kaltaiset ongelmat **vaarantavat selvästi tulevien sukupolvien perusoikeuksia ja elinmahdollisuuksia epäoikeudenmukaisesti**. Näiden perusoikeuksien turvaamisen ohella voimme pyrkiä varmistamaan tulevien sukupolvien demokraattiset vaikutusmahdollisuudet tulevaisuudessa. Tämä vaatii myös institutionaalisia uudistuksia ja muutoksia. Keskeistä on nykypäivän päätösten ja haasteiden kehystäminen tulevaisuudesta: Miten huomioimme päätöstemme vaikutukset ylisukupolisesti?

Yhteiskuntamme suurimpia kysymyksiä ei ratkaista vaalisyklien aikana: siksi meidän on mahdollistettava tila tulevat sukupolvet huomioivalle tavoitteenasetannalle ja toiminnalle perustuen **parlamentaariseen konsensukseen**.

- Parlamentaariseen konsensukseen perustuvaa, ylivaalikautista pitkän aikavälin tavoitteenasetantaa on edistettävä. Esimerkkejä tästä ovat parlamentaarinen TKI-työryhmä, joka sopi Suomen TKI-politiikan 2030-tavoitteesta ja toimista, sekä osaltaan myös ilmastolaki.

On varmistettava, että tulevaisuustyömme ei ole vain lyhyen aikavälin kilpailullisten intressien tai varautumisen sanelemaa, vaan todella huomioi tulevat sukupolvet. Siksi meidän tulee vahvistaa **pitkän aikavälin instituutioitamme**.

- Tulevaisuusvaliokunnan mandaatin laajentaminen koskemaan laajemmin tulevien sukupolvien oikeuksia on yksi keino tähän. Tätä tukisi tulevaisuusvaliokunnan kattavampi oikeus antaa mietintöjä ja ponsia eri tulevaisuuskysymyksistä. Samalla on varmistettava, että tämä ei politisoi valiokuntaa liiaksi.
- Tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan nykyisenlainen valmistelu ministeriöiden poikkihallinnollisena yhteistyönä on edelleen tärkeää, jotta vahvistetaan samalla hallinnon ennakoitaitoja.

Samalla meidän on pystyttävä arvioimaan päätöstemme ja toimiemme vaikutuksia pitkällä aikavälillä sekä varmistaa, että arvioinneista saadut havainnot myös huomioidaan ja tehdään laajasti näkyväksi. Voimme edistää ylisukupolvista ja **tulevaisuuteen katsovaa vaikutustenarviointia** esimerkiksi seuraavin keinoin:

- Lasten ja tulevien sukupolvien oikeuksien sitominen vahvemmin yhteen, esimerkiksi rakentamalla lapsi- ja ympäristövaikutusten arvioinnin perustalle sekä laajentamalla tätä koskemaan tulevaisuusvaikutusten arviointia kattavammin lainvalmistelussa.
- Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen täydentäminen tulevaisuusvaikutusten arvioinnin osalta. Jo nyt vaikutusarviointiohje esittää ennakoitimenetelmien käyttöä osana vaikutusten arviointia, mutta erilliset helposti seurattavat ohjeet tai koulutusmateriaalit tukisivat niiden hyödyntämistä ja hyödyn ymmärtämistä.
- Indikaattorien kehittäminen ja hyödyntäminen sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden mittaamiseksi ja varovaisuusperiaatteen hyödyntäminen asioissa, joilla on nähtävissä mahdollisia riskejä tulevien sukupolvien hyvinvoinnille.



Kansainvälisesti Suomi voisi:

- Nostaa esiin tulevat sukupolvet eri foorumeilla, tehdä laajempaa yhteistyötä OECD OPSI- ja WISE-keskusten kanssa ja edistää viitekehyksiä, jotka tukevat tulevien sukupolvien oikeuksia.
- Edistää länsimaisten lähestymistapojen ohella alkuperäiskansojen seitsemännen sukupolven ajattelua tai Futures Design -menetelmää Japanista, jossa asetutaan tulevien sukupolvien asemaan ja puntaroidaan nykyhetken päätösten vaikutuksia pitkällä aikavälillä.
- Tukea kulttuurisia interventioita, kuten tulevaisuuseumuseoiden kaltaisia hankkeita, jotka havahduttavat kansalaisia ja päättäjiä kohtaamaan tulevien sukupolvien oikeudet.

Tulevaisuustietoisuudesta toimintaan

YK:n tulevaisuushuippukokouksen jälkeen hallitusten on paitsi muotoiltava rohkeita visioita, myös luotava vankat puitteet, jotka mahdollistavat **ennakoivan ja tulevat sukupolvet huomioivan hallinnon**. Meidän onkin uudelleentarkasteltava pitkän aikavälin hallinnon kykyä, jotta Suomessa jo tehdystä arvokkaasta työstä niin ennakoinnin, kansalaisosallistumisen kuin hyvän hallinnon saralla saadaan vaikuttavampaa ja vahvempaa. Lyhyen aikavälin paineet ja yllättävät kriisit tulevat jatkumaan, mutta politiikan sykleistä riippumatta voimme tunnistaa riittävästi yhteisiä tulevaisuudelta toivomiamme asioita, jotta voimme katsoa vastakkainasettelun yli. Asettamalla **tulevien sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden päätöksentekomme keskiöön** vahvistamme pitkän aikavälin toimijuuttamme. Suomi voi näin esimerkiksi näyttää tietä ja jopa ylittää tulevaisuushuippukokouksessa asetetut tavoitteet.

Suomi on jo pitkään tunnustettu edelläkävijäksi ennakoivassa hallinnossa, mutta kohtaamme silti haasteita liittyen lyhyen aikavälin paineisiin, ennakoitaitoihin ja instituutioiden tulevaisuuskykyihin. Tässä julkaisussa olemme esittäneet kolme polkua ylittää nämä haasteet: **1) Ennakoinnin arvon ja tarkoituksen ymmärtäminen osana päätöksentekoa 2) tulevaisuusvallan laajentaminen sekä 3) tulevien sukupolvien oikeuksien huomioiminen**. Nämä toimet eivät ole kaiken kattavia vaan tarvitaan myös esimerkiksi parempia hyvinvointi- ja kestävyysindikaattoreita sekä poliittisten puolueiden välistä konsensusta pitkän aikavälin ratkaisusta ja suunnasta, jota kohti haluamme mennä.

Kasvavien globaalien haasteiden edessä Suomella on tilaisuus määritellä uudelleen, mitä pitkän aikavälin hallinto tarkoittaa käytännössä. Tämän julkaisun tarkoituksena ei ole keksiä pyörää uudelleen vaan luoda **yhteinen tavoitetila pitkäjänteisestä hallinnosta**. Olemme läpi julkaisun nostaneet esiin lupaavia esimerkkejä Suomessa käynnissä olevista työstä ja ohjelmista, esimerkiksi Sitran, VNK:n, OECD:n ja Kansalaisareenan toimista tulevaisuusvallan ja ennakoitiekosysteemin vahvistamiseksi. Nämä aloitteet tarjoavat hedelmällisen maaperän muutokselle kohti parempaa pitkän aikavälin hallintoa.



Tämä julkaisu on osa School of International Futuresin ja European Climate Fundin rahoittamaa pitkäjänteisen hallinnon hubia, jonka tarkoitus on edistää YK:n tulevaisuushuippukokouksen tavoitteita Suomessa. Hubin toimintaa koordinoivat **Demos Helsinki, Fingo ja Sitra**.

Syksystä 2024 lähtien järjestämme tilaisuuksia, julkaisemme avauksia ja kutsumme toimijoita mukaan määrittämään toimintamallia, jolla:

- Hyödynnämme tulevaisuuskokouksen luomaa tilaa ja teemme näkyväksi työtä, mitä eri tahot Suomessa tekevät pitkän aikavälin hallinnon edistämiseksi
- Kehitämme uudistuksia, jotka voisivat edistää pitkäjänteistä päätöksentekoa
- Edistämme ylisukupolvista oikeudenmukaisuutta huomioiden 1) Suomen pitkän aikavälin hallinnon kyvykkyydet sekä 2) Suomen roolin osana globaaleja tulevaisuuksia

Tämän julkaisun pääkirjoittajina toimivat Vera Djakonoff ja Atte Ojanen Demos Helsingistä.

Julkaisun laatimisen ja aihetta koskevaan työpajaan lokakuussa 2024 on osallistunut henkilöitä muun muassa seuraavista organisaatioista:

- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- Sisäministeriö
- Valtiovarainministeriö
- Ulkoministeriö
- Valtioneuvoston kanslia
- Uudenmaan liitto
- Etelä-Pohjanmaan liitto
- Opetushallitus
- Tilastokeskus
- UN Global Pulse
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- Turun yliopisto
- Itla
- Nuorten YK-delegaatti
- Kansalaisareena

Viitteet

- Airos, M., Ahlqvist, T., Knudsen, M., Mutanen, A., Rapeli, L., Schauman, J., Setälä, M. & Taylor, A. (2022). Ennakointi ja tulevat sukupolvet lainvalmistelun prosesseissa, instituutioissa ja käytännöissä. Boston, J. (2017). Governing for the Future: Designing Democratic Institutions for a Better Tomorrow. Emerald.
- Boston, J. (2021). Assessing the options for combatting democratic myopia and safeguarding long-term interests. Futures, Vol. 125, 102668.
- Krznaric, R. (2020). The good ancestor: How to think long term in a short-term world. Random House.
- OECD. (2022). Anticipatory Innovation Governance Model in Finland: Towards a New Way of Governing, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a31e7a9a-en>.
- Pouru, L., Minkkinen, M., Auffermann, B., Rowley, C., Malho, M., & Neuvonen, A. (2020). Kansallinen ennakointi Suomessa 2020.